Cristina DUMITRESCU

Totul e bine când se sfârșește cu bine

Pentru viața noastră teatrală, prezența Comediei Franceze la București a fost, nu încape îndoială, un eveniment așteptat cu nerăbdare. Nu doar pentru că s-a scurs aproape un sfert de secol de la anterioara sa vizită, nu doar pentru că e vorba despre o instituție artistică de prim rang, ci fiindcă, dincolo de acestea toate, „Casa lui Moliere" reprezintă un simbol pentru Europa teatrală. Simbolul clasicității în arta spectacolului, al continuității, al meritului conservării unei tradiții de-a lungul secolelor, cu alte cuvinte al valorii de patrimoniu cultural într-o artă care este, inevitabil, a clipei. Spectacolul Comediei Franceze cu *Vicleniile lui Scapin*, a fost întâmpinat, așadar, cu multă speranță dar, să fim sinceri, și cu un strop de reticență: pe de o parte publicul aștepta un spectacol înălțător, exemplar, pe de alta exista temerea de a vedea o concepție osificată, desuetă, de manual de istorie. Așa cum se întâmplă mai întotdeauna, adevărul s-a plasat undeva la mijloc. Am văzut un spectacol *contemporan*, nu un exponat de muzeu, un spectacol nu desăvârșit, dar cu multe merite ce se cuvin reținute. Adică un spectacol viu, cu bune și rele.

În lectura scenică a lui Jean–Louis Benoit *Vicleniile lui Scapin* este desigur, o comedie, dar o comedie din care răzbate – dincolo de vesele bastonade și de amuzante înșelăciuni – o tulburătoare undă de tristețe, de gravitate. Este, poate, tristețea lui Molière care scria *Vicleniile* și îl interpreta pe Scapin puțin înalnte de moarte, fiind nu chiar bătrân, dar foarte bolnav și adânc dezamăgit de viață, de semeni. Este, poate, gravitatea, sentimentul zădărniciei cu care se înfățișează lucrurile din perspectiva lui Scapin, cel atotputernic câtă vreme face și desface fericirea celorlalți, dar imediat uitat, „scos din scenă", când lucrurile își reintră în matcă. Grație lui își reintră în matcă, dar cui îi mai pasă? Totul e bine când se sfârșește cu bine... și atât.

În viziunea lui Benoit, Scapin care intră în scenă – și în poveste – e plictisit, sceptic, fără chef de viață, mai bătrân decât vârsta lui. A trecut prin multe, a avut și „încurcături cu justiția", a plătit scump, chiar cu galera. *Știe bine* că ar trebui să stea de-o parte, *știe bine* că singura răsplată la care se poate aștepta e ingratitudinea tuturor și a fiecăruia. Și totuși, plăcerea de a se arunca în luptă e mai puternică decât înțelepciunea dictată de experiență. Asemenea jucătorului care a văzut ruleta, asemenea calului de turnir care a auzit semnalul de trompetă, el se animă doar când începe jocul, când declanșează mecanismul vicleniilor pentru a-și dovedi odată în plus că, așa cum singur spune, „puține sunt lucrurile cărora să nu le dea de capăt dacă-și pune mintea". O face din umanitarism, pentru ceilalți? Nu neapărat. O face, pare a spune spectacolul lui Benoit, mai ales din vocație, din voluptatea jocului, pe deplin conștient de riscuri, de deznodământ. Este, într-un fel, condiția artistului care plătește cu solitudinea șansa – ori neșansa? – de a risipi fantezie într-o lume prozaică, de a avea spirit când învingătoare e materia, de a fi inteligent printre mărginiți.

Această inspirată propunere regizorală – amărăciunea ce impregnează și dă adâncime comediei este impecabil susținută de Gérard Giroudon, căruia i se alătură ca performanță actoricească Malik Faroun în Géronte surprinzător de viu, de umanizat; nu absolvit de păcate, dar pe care îl poți și compătimi, nu doar blama. Sigur, e avar, e obtuz, dar e un biet bătrân care-și plătește cu vârf și îndesat vina, pentru că suferă, e înșelat, e umilit.

Bine, foarte bine susținută actoricește de trioul „bătrânilor" – se cuvine adăugat numele lui Christian Blanc, interpretul lui Argante – montarea este mai puțin acoperită, din păcate, în flancul tinerilor. Să recunoaștem, însă, că și propunerea regizorală a fost mai nesigură în acest sens. Sau poate mai grăbită, mai superficială, defect de care suferă în special prima parte a unui spectacol care își găsește cu adevărat suflul, dar mai ales consistența, în cea de-a doua parte. Asemenea eroilor piesei, și spectatorii sunt tentați să conchidă că totul e bine când se sfârșește cu bine. Atâta doar că, spre deosebire de personaje, publicul nu-l părăsește pe Scapin, nu însoțește vesela reunire a familiilor la supeul din final, preferând supeului *festinul* actoricesc pe care îl oferă, fără cuvinte, aproape fără gesturi, pe scena rămasă pustie, un Scapin care iese din poveste – *mai* obosit decât la început, *mai* sceptic, *mai* plictisit, *mai* fără chef de viață. Și mult, mult mai bătrân, împovărat cu toate viețile, cu toate destinele celorlalți, pe care nu le-a trăit dar... le-a rostuit.

P.S.: Fie și strecurat într-un post scriptum nu mă pot reține să subliniez un detaliu (dacă detaliu este!): buni sau mai puțini buni, artiști sau doar interpreți, tineri sau vârstnici, cu partituri importante sau aproape figuranți – toți, *absolut toți* membrii distribuției vorbesc impecabil. Chiar într-un șuvoi de vorbe debitate în viteză, ajunge în sală fiecare silabă, sfârșitul cuvintelor nu se „subînțelege" ci se rostește, șoapta este perfect audibilă, strigătul nu-ți sfâșie timpanul.